

ПРАВО ЛЮДИНИ НА СТВОРЕННЯ СВОЄЇ КОПІЇ: МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТ

Коваль Каріна Вікторівна, студент ННПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри конституційного та міжнародного права НАВС *Камінська Н.В.*

XX ст. можна з упевненістю назвати століттям розквіту біології та генетики, тому у політичних, наукових колах і у ЗМІ ведуться дебати про необхідність клонування людини і супутні проблеми, при цьому. Термін "клонування" означає репродукцію біологічного організму, ідентичного на генетичному рівні до організму-донора. Серед основних аргументів репродуктивного клонування людини висувають появу можливості для бездітних пар мати власних дітей, збереження особливого генетичного матеріалу, забезпечення наукових цілей (боротьба із хворобами, трансплантація органів, піддослідний матеріал).

У зв'язку з перспективою клонування людини виникає питання юридичного статусу клона. Деякі дослідники вважають, що клон повинен мати весь спектр прав і обов'язків, характері для людини, без обмежень. Тобто, він не може бути використаний у якості раба, з метою отримання органів для трансплантації. Людині автоматично дається право власності на його генетичний код і право ним розпоряджатися на власний розсуд; код повинен залишатися під його контролем. Погане поводження із будь-якими людськими істотами є злочином. Людина має право визначати за власною волею, чи хоче вона дозволити клонувати себе після смерті, і за яких умов, а також заборонити клонування уже померлих.

Клонування людини повинно здійснюватись за наявності добровільної згоди власника ДНК, який досяг 18-річного віку. Жінка, яка виношуватиме клона, повинна бути дієздатною та діяти із власної волі, без примусу. Вчені посилаються на те, що ми повинні заборонити вирощування людського плоду поза меж тіла жінки, наприклад, у лабораторних апаратах. Наразі говорити про можливість клонування людини ще рано, оскільки наука не може створити навіть здорову мишу. Деякі провідні зарубіжні дослідники у галузі клонування ссавців точно заявляють, що клонувати людину в даний момент не можна.

Застосування на законодавчому рівні заборони клонування є поширеним у більшості країн: Німеччині, Іспанії, Данії, Великобританії, Італії, Франції, Швеції, Нідерландах, Бельгії, Словаччині, Швейцарії, Японії, Австралії й ін. У США діє заборона на державне фінансування досліджень у цій сфері. 27 країн Європи підписали Додатковий протокол про заборону клонування людини до Конвенції „Про права людини та біомедицину” 1997р., де зазначено, що “інструменталізація людських істот шляхом навмисного створення генетично ідентичних людських істот є несумісною з гідністю людини і становить зловживання біологією та медициною”. Протокол не розрізняє репродуктивне та терапевтичне клонування.

У Хартії Європейського Союзу про основні права 2000 р. встановлюється заборона лише на репродуктивне клонування, а терапевтичне клонування не заборонено. Репродуктивне клонування людини передбачає, що індивід, який народився у результаті клонування повинен отримати ім'я, громадянські права, на освіту, тобто все те, що отримують громадяни держави. Це клонування зустрілося з великою кількістю етичних, релігійних, юридичних проблем, що на сьогодні не вирішені. У більшості країн репродуктивне клонування заборонено законом. Терапевтичне клонування людини передбачає, що розвиток ембріона закінчується через 14 днів, використовується для отримання стовбурних клітин з ембріону. Законодавці багатьох країн побоюються, що

легалізація терапевтичного клонування може призвести до переходу його у репродуктивне. Проте у деяких державах воно є дозволеним, для прикладу Великобританія.

Ставлення міжнародних організацій (Ради Європи, ЄС, ЮНЕСКО) до репродуктивної функції клонування висвітлюється у їх заявах як негативне й недопустиме. Інші погляди на клонування не мають такої одностайної суспільної визначеності, чітких формулювань, що зумовило дискусії про моральні наслідки будь-якої з функцій клонування. Також негативно оцінили його для людини світової релігії. Крім принципового заборони чи заборони самого процесу клонування, визначення мети такого клонування, постала також проблема правового статусу людей, вирощених способом репродуктивного клонування.

Міжнародне співтовариство зробило перші кроки і у цій сфері з'явилися такі правові акти: Загальна Декларація ООН з геному людини та прав людини, Хартія ЄС про основні права. Ст. 11 Загальної Декларації ООН з геному та прав людини, яку ратифікувала і Україна, чітко забороняє клонування: «Не допускається практика, яка суперечить людській гідності, така, як практика клонування з метою відтворення людської особи». Ст. 18 Конвенції про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини забороняє вирощувати ембріонів для дослідницьких цілей. Резолюція Європарламенту 1989 р. визнає клонування серйозним порушенням фундаментальних прав людини, що суперечить принципу рівності людських істот, допускає расову й етнічну селекцію людського роду, принижує гідність людини й веде до експериментування на людських ембріонах. Отже, клонування є забороненим на міжнародно-правовому рівні.

Аргументами щодо необхідності заборони клонування з моральної точки є: 1) клонування порушує людську гідність, зводить людське життя до рівня «біологічного матеріалу»; 2) відділяє сферу дітородження від правдивого людського контексту подружнього акту; 3) засвідчує брак поваги для людських ембріонів, які будуть знищені, щоб успішно відбулася репродукція цього типу (при клонуванні вівці Доллі здійснено 277 спроб, 8 з них доведено до ембріональної стадії, в результаті народилася одна вівця); 4) клонування — це радикальна маніпуляція розмноженням людини, при якій порушуються особові відносини батьків і дітей що може призвести до зникнення поняття сім'ї; 5) клонування недопустиме з огляду на гідність клонованої особи. Кожна людина має право на унікальність і неповторність. Її тіло та генотип є інтегральним елементом гідності й унікальності, тоді як клонована істота — це завжди «копія» когось іншого, що може призвести до втрати власної ідентичності, відчуття меншовартості; 6) клонування породжує небезпеку суспільної маніпуляції в етнічному напрямі, вибору «генетично кращих» людей; 7) створення «клонів» живих осіб як джерела трансплантації органів є зведенням людини до рівня предмету вжитку, що недопустимо з точки зору християнського персоналізму.

ГАРАНТІЇ НЕЗАСТОСУВАННЯ ДЕРЖАВАМИ ЯДЕРНОЇ ЗБРОЇ У КОНТЕКСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Коломієць Роман Реневиц, студент ННПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри конституційного та міжнародного права НАВС *Камінська Н.В.*

Питання ядерної зброї у процесі функціонування міжнародно-правових відносин постало доволі гостро. І наразі, коли здавалося б, що дві світові війни позаду, що основне жайття та біль людство вже відчуло на собі, і слід пам'ятати історію та жити в мирі, постає нова проблема, точніше